

elő, ahol egyes római dikasztériumok (pl. Hittani Kongregáció) intézkedéseiről vagy vezetőiről van szó, vagy pl. amikor a jezsuita rend és a pápa kapcsolatait érzékelteti (ezek a pontatlanságok vagy értelmezések is inkább a felhasználó források — a nyugati sajtó — megbízhatatlanságának következményei). Mindent egybevetve csak örülhetünk annak, hogy állami kiadónál megjelent ez az alapjában véte tárgyilagos és rokonszenves életrajz II. János Pál pápáról.

Szabó Ferenc

Szántó Konrád O. F. M.: A katolikus egyház története. II. Ecclesia, Budapest, 1985, 935 o.

Szántó Konrád egyháztörténete első kötetének megjelenése eseményszámba ment Magyarországon, de minden magyarul tudó történésznél is. Így nagy az örömünk, hogy a második kötet sem váratozt magára sokáig. Annál is inkább, mert az utolsó évszázadok mégis csak közelebb állnak hozzánk és jobban érdekelnek, hiszen hatásukat ma is érezzük az egyház életében.

A hitszakadás, a reformáció, a vallási háborúk története fájdalmas olvasmány a keresztény számára. Ennek a kornak szakszerű, szenvedélyektől mentes, kiegyensúlyozott tárgyalása nehéz feladat. Melyik személyre vagy eseményre kell a főhangsúlyt helyezni, s ezt milyen részletesen tárgyalni: erős önuralmat, a források és az anyag biztos, alapos ismeretét tételezi fel. Az egyháztörténészek emlékezetében van még a nagy Jedin-féle kézikönyv e korrall foglalkozó kötete. Kétharmad része főleg Luther reformációját ismerteti, Kálvinnal a harmincegy fejezetből csak kettő foglalkozik; a katolikus reformra, a Tridenti Zsinatra, a missziók keletkezésére mindössze a kötet egyharmada maradt. A szerző nem esett ebbe az aránytalanságba. A reformáció és a katolikus reform történetét pontosan és kimerítően tárgyalja, amely bárkinek például szolgálhat. Talán kissé jobban ki lehetett volna domborítani a Tridenti Zsinat, a katolikus megújulás és a hithirdetés fellendülésének tárgyalásakor Spanyolország és Itália döntő szerepét. Ezen a területen a reformáció nem tudott tért hódítani. Ezt a hiányt érezni lehet a középeurópai, főleg német nyelvű, egyháztörténeti művekben is, melyek ezzel a korrall foglalkoznak.

Dicséretes alaposággal tárgyalja a szerző a következő korok történetét is. Nagy érdeme, hogy mindig megtalálja a kapcsolatot a világtörténelemmel, és a korok kultúrájával. Az egyes korszakok általános bevezetőiben átveszi a magyarországi marxista történettudomány szóhasználatát. Ez azonban érthető és jogosnak is tekinthető, hiszen egyháztörténetét elsősorban a magyarországi olvasóközönségnek szánta, melynek java része már így tanulta a történelmet, és e szerint a terminológia szerint közeledhet hozzá.

A szerző egyháztörténelmét napjainkig vezeti el, ami nem könnyű vállalkozás. A legújabb keresztény kor tárgyalásának egyes fejezetei, mint pl. „Az egyház életének főbb eseményei Európában” vagy „Az egyház sorsa a többi világörzéken” igen hasznos és egy kis egyházi kézikönyv szerepét töltik be, amennyiben fontos ismereteket közölnek az egyház mai helyzetéről a különböző országokban.

Amint már az első kötetben is tette, a szerző az egyes korszakok végén tárgyalja a magyar egyház történelmét, beleágyazva az egész egyház nagy folyamatába. Mivel művét a mai korig vezeti, az olvasó kíváncsian keresi, mit mond a szerző a magyar egyház legújabb történetéről. Ebben a fejezetben különösen nagy nehézségekkel kellett megküzdenie. Egyrészt az események közelsége miatt hiányzik a történettudományban annyira fontos történelmi távlat. Másrészt — ami talán még súlyosabb — a szerző nem juthatott hozzá döntően fontos forrásokhoz. Ez minden kortörténettel foglalkozó kutatónak a legnagyobb problémája. Gyakran kell neki másodkézből dolgoznia. Ismerve a magyarországi marxista szerzők kortörténeti műveit, az a benyomás, hogy ok — egyes kérdések tárgyalásánál — differenciáltabb megfogalmazást is használnak.

Ezek a megjegyzések semmiképpen sem befolyásolhatják a nagyon is pozitív véleményt Szántó Konrád egyháztörténetéről. Külön ki kell még emelnünk a nagy tudományos gondallal összeállított könyvészeti adatokat és jegyzeteket. Bőséges iránymutatást nyújtanak mindazoknak, akik egyes kérdésekbe mélyebben be akarnak hatolni. Hasonlóan jó szolgálatot tesz az igen részletes időrendi táblázat valamint a római pápák és a jelentősebb államok uralkodóinak jegyzéke. Jól összeállított és hasznos a név-, hely- és tárgymutató is. Dicséret illeti a kiadót a kiállításért. Ilyen összefoglaló

történeti munkának lényeges kiegészítői a képek és a térképek, amelyek bőségesen helyet kaptak ebben a műben.

Az egyháztörténelem a hit útját mutatja a világban. Ezt — legalább nagy vonalokban — minden hívő embernek ismernie kell. Szántó Konrád jóvoltából és évtizedes alapos kutatásainak és munkájának eredményeképpen megbízható útmutató könyvet kaptunk kézbe. Nagy egyház- és igazságszeretettel megírt történet, mely mutatja az anyaszentegyház igazi arcát, amelyen átsugárzik a hit fénye. Azt az egyházat, mely Krisztus megváltói művének folytatója, Krisztus misztikus teste. Köszönetünket a szerzőnek azzal fejezhetjük ki leginkább, ha minél gyakrabban forgatjuk a két szép kötetet.

Szilas László

Jean Vanier: A közösség. A kiengesztelődés és ünneplés helye. OMC, Bécs, 1986. 248 o.

A magyar lelkiségi irodalom rendkívüli értékű gyöngyszemmel gyarapodott Jean Vanier írásával. Olyan szempontokat szolgált meg, amelyeket nem könnyen találunk meg egyéb könyvekben. Radikális következetességgel és mégis minden kényszer nélkül vezet egyre mélyebbre közösségi életünk keresztény alakításának kérdéseiben. Korunk egyik égető lelki igényére találunk eligazításokat ebben a nagyon időszerű kiadványban.

Minden lapján érezhető, hogy a szerző nem elvont, könyvekből összeálló szövegmondásokat ismételt, hanem életpasztalokat közöl, amelyek kiállották a hit és remény próbáját. Jean Vanier több mint 20 éve kötelezte el magát arra, hogy megossza életét értelmileg fogyatékosokkal. Ahogy a kiadó előszava írja: „Meglátta: a szellemi fogyatékosok, a nyomorékok is lehetnek az isteni üzenet közvetítői, ezért alkalmasak a közösségi életre.” Elképzelhetjük, hogy aki ezen az emberileg fényes és rendkívüli talajon képes volt kiépíteni egy szeretetközösséget, amelyikben mindenki — képességei szerint — élheti emberi méltóságát, az gazdag kincstárat nyithat meg átlagos emberi és keresztény közösségek tagjainak.

A könyv egyik zsenialitása abban rejlik, hogy bár Jean Vanier végigvezet a tőle alapított közösség: a Bárka életén, nem merül ki ennek ismertetésében. Ez mintegy csak a háttérter képezi. Túl sok részlet az életükből azt a benyomást kelthetné, hogy csak a tőlük járt úton alakulhat ki igazi keresztény közösség. Kezdeményezése bizonyos fokig modellt állít szemünk elé, de tudatosítja is bennünk, hogy nem lehet mindenkit és minden közösséget egy kaptafára húzni (vö. pl. 66. o.).

Első pillanatra úgy tűnhet, hogy rendszer nélkül veti oda gondolatait. Ebben van egy adag igazság, mert nem a tudós kutató vagy rendszerező tollát forgatja. Egy-egy címszón belül alig néhány, máskor pedig tíznél is több pontban kötetlenül elmélkedtet a kérdés fontosabb összetevőiről. S mégis mély pszichológiai ismeret és érzék fonja egybe ezeket a fejezeteket.

Az első részben: „Egy szív, egy lélek”, megtalálhatjuk kezdeményezésének s minden tartós emberi közösségnek alapmeglátásait. A második „Szövetséget kötünk”, a közösség kezdetét ismerteti. A harmadik, a leghosszabb fejezet érzékelteti, hogy a mindennapokban együtt jár az öröm és a feszültség: a növekedő közösség fejlődését, sodródásait ecseteli. Pár címszó ebből a fejezetből: A hőskortól a hétköznapiig; Ha valaki megváltik tőlünk; Eszményképekre szükség van; Szeressünk együtt lenni; A megdagodás veszélye... A lelki erőforrások c. fejezet tárja föl, hogy honnét merítik ő és közössége a bátorságot és tartalékokat céljuk megvalósítására. A kereszténységen kívül is létezik közösségi élet, de Jézus szeretet-közösségre hív (vö. 9. o.). Ehhez a nagyszerű valósághoz pedig csak az Isten képes táplálékot nyújtani (148. o.). Külön fejezetben rajzolja meg a „felelős” arcképét. Egy másik a „de hogyan?” kérdés sajátosságait tárgyalja, amelyre következnek az „Összejöveleink”, „Hétköznapi” és „Ünnepeink” fejezetek.

Jean Vanier neve talán nem annyira ismert még mint Teréz anyáé, bár a Bárka szintén terjed az egész világon. A Lélek sugallatára ő is képes volt megragadni korunk egyik sóvárgását: Jézus szerinti, „isteni s emberi arcú” közösségeket kialakítani. Ennek útját próbálja élni ő maga, s ezt sugározzák Bárka-közösségei. Eppen ezért nélkülözhetetlennek tűnik ez a kis könyv mindazok számára, akik őszintén törekednek arra, hogy családjuk, kisközösségük, egyházközségük vagy szerzetes életük minél inkább átültethesse az életbe Krisztus szellemét.

Benkő Antal